

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Ona Naujūnienė

RG-50.473*0168

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Pirmiausia norėjau paprašyt, kad jūs prisistatytumėt. Koks yra jūsų vardas ir pavardė?

Ona Naujūnienė: Naujūnienė Ona.

Alicija Žukauskaitė: Kuriais metais gimusi?

Ona Naujūnienė: Dvyliktasis (1912 m.)

Alicija Žukauskaitė: Ir kur?

Ona Naujūnienė: Girežeryj.

Alicija Žukauskaitė: Geležėlėj?

Ona Naujūnienė: Girežeryj.

Alicija Žukauskaitė: Girežeryj?

Ona Naujūnienė: Girežeryj.

Alicija Žukauskaitė: O kur yra Girežeris?

Ona Naujūnienė: Trys, *aniuole* (= angele, malonybinis kreipinys; dzūkams būdinga kreiptis malonybiniu žodžiu), kilometrai nuo čia, trys kilometrai. Dabar jau tuščias kaimas, išmirę visi žmonės.

Alicija Žukauskaitė: O kada jūs apsigyvenot šitam kaime?

Ona Naujūnienė: Aš atėjau (ištekėjau) už vyro, už vyro aš atėjau.

Alicija Žukauskaitė: Ir visą gyvenimą čia gyvenot?

Ona Naujūnienė: Taip, taip.

Alicija Žukauskaitė: Kiek čia yra kilometrų iki Varėnos?

Ona Naujūnienė: Keturi - iki Antros [Varėnos], o Pirma Varėna (Senoji Varėna) – va, už upės. Tai aš atsimenu taip: buvo čia Varėna, o čia - tik stotis. Aš atsimenu, kokia toji Varėna buvo: už gelžkelio – kazarmos, pirtis, vandentiekis ir cerkviukė dėl 10 (dešimčiai) žmonių, ir to žmogaus stovėjo - kur dabar eini pro bažnytelę, ir stovi medinis namelis - tai ruso Antonovo buvo tas namelis, o daugiau niekur nebuvo, jokio *budinko* (= statinys/namas, iš lenkų k. žodžio *budynek*), niekur. O dabar - miestas didžiausias!

Alicija Žukauskaitė: Taip, išaugo. Sakykit, prašau, ar prieš karą Varėnoj buvo daug žydų?

Ona Naujūnienė: Oi, *turte* (malonybinis kreipinys), daug, daug. Dar šitoj Varėnoj buvo dvi gatvės, nebuvo nei vieno kataliko žmogaus. Dvi gatvės buvo: Alytaus ir Mokyklos. Nei vieno kataliko žmogaus nebuvo. Ir buvo pirtelė. Tada buvo daugiau kaip tūkstantis - oi, daugiau kaip tūkstantis! – žydų buvo.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs pažinojote juos?

Ona Naujūnienė: Hm! Tai gi kaip broliai, seserys ir kaip tėvai visi buvom. Aš čia, šitoj Varėnoj – sesuo mano buvo čia ištekėjus – ir aš čia užaugau, šešis metus pragyvenus, visus žinojau.

Alicija Žukauskaitė: O kaip pasikeitė žydų gyvenimas, kai prasidėjo karas?

Ona Naujūnienė: *Turteli* (malonybinis kreipinys), užėjo vokiečiai, ir juos (žydus) gi sunaikino. Juos gi sunaikino! *Ale* (= bet) mūsų žmonės nedalyvavo prie jų. Tik paruoštos duobės buvo, ir su kulkosvaidžiais buvo apstoję žmonės kokie (kažkokie) atsiųsti iš Alytaus kur. O čionai – vyrai aukšti, didžiuliai, ir ant rankovių buvo juodos *tangos* nusiūtos.

Alicija Žukauskaitė: Juodi raiščiai?

Ona Naujūnienė: Juodi, juodos, va, tokios plačios *tangos*, ant rankovių, ant visų rankų.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia tie, kurie buvo atsiųsti?

Ona Naujūnienė: Nu, mes jų nepažinom – iš kur jie buvo? – mes nepažinom nieko.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie buvo su uniformom?
Ona Naujūnienė: Su uniformom, žaliom.
Alicija Žukauskaitė: O kokio kalba kalbėjo?
Ona Naujūnienė: Lietuviška – o kokio? – lietuviška.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip jie atvažiavo?
Ona Naujūnienė: Mes nematėm, kaip jie atvažiavo, mes tik matėm, kaip iš *škalos* (= žydų sinagoga) varė visus žydus.
Alicija Žukauskaitė: Ir jie varė?
Ona Naujūnienė: Ir jie varė.
Alicija Žukauskaitė: Aha. Jūs sakot, „iš *škalos* varė žydus“. Tai juos ten uždarę buvo?
Ona Naujūnienė: Uždarė ir laikė tris dienas, tris dienas uždarę [laikė].
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip juos suvarė į tą *škala*?
Ona Naujūnienė: O tai kaip [kitaip]? Vedė *kožną* (= kiekvieną, šnekamoji k.) vieną šeimą. O *škala* buvo didžiulė.
Alicija Žukauskaitė: O kas juos varė, kas juos vedė?
Ona Naujūnienė: Nu, policija, *ale* mes jų nepažinom.
Alicija Žukauskaitė: O tai policija irgi buvo ne iš Varėnos?
Ona Naujūnienė: Ne, ne! Niekas... gal tyčia taip, kad niekas nepažintų, padaryta buvo.
Alicija Žukauskaitė: O ta policija buvo su kokio uniforma ar su kokiais ženklais, kad žinojot, kad čia policija?
Ona Naujūnienė: Mes, *dukrele* (malonybinis kreipinys), žinojom - nu, policija - su policininkų rūbais, policija buvo. O tie, katrie (kurie) varė, tai buvo ūmesni, tie - smogikai, varė ūmesni. Jie buvo su juodom *tangom*, ot, aš gi jums sakiau, aiškinau.
Alicija Žukauskaitė: Mhm. Tai gerai – ir juos suvarė į tą sinagogą. Kas?..
Ona Naujūnienė: Suvarė į *škala*. Pirma vyrus nuvarė, ir visi nuleidę galvas ėjo. O paskui varė moteris. Kai sušaudė žydus [vyrus], tada išvarė ir moteris su vaikais.
Alicija Žukauskaitė: Tris dienas laikė sinagogoj – ar sinagogą saugojo kas nors?
Ona Naujūnienė: O tai kaip?! A-a-a! [Sinagoga] Buvo tokia didžiulė pastatyta, langai buvo dideli, viskas – tai kaip?.. Tik tai žodžiai [buvo] rabino dukters, kai juos jau tik suvarė ir išėjo, išėjo ir sako: „Būkit visi ramūs, niekas niekur nesidairykit, niekas, ir visi – ramūs, ir mums reikėjo,“ - sako, – „prieš tris metus žūt, *ale* dar mums,“ - sako, - „Dievas, tas, kurį prikėlė ant kryžiaus, jis pratęsė mums tris metus, o mums,“ - sako, - reikėjo žūti prieš tris metus“ – [pasakė] rabino duktė Enskė Kazanavičiūtė, duktė, vardas – Enskė, o [pavardė] – Kazanavičiūtė.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip vyrus išvarė iš sinagogos?
Ona Naujūnienė: Matėm, nu, kaipgi nematėm. Va, stovėjau gal, stovėjau kaip in (prie) šito *budinko*, ne aš viena stovėjau – visa Varėna.
Alicija Žukauskaitė: Kaip jie buvo apsirengę?
Ona Naujūnienė: Tai paprastai. Dar aš gi pas vieną žydę gi prašiau – ji man buvo kaip sesuo, iš tos Varėnos – sakau: „Bortke...“ Ji nešėsi antrų metų mergaitę ir ėjo vienu [kūdikiu] dar nėščia [būdama]. Sakau: „Bortke, duok man šitą mergaitę. Aš ją užauginsiu, apkrikštysiu, ir bus ji katalikė“. Žandarmas ir kunigėlis stovėjo ant laiptų žydo, ir sako: „Ką šita moteriškė sako?“ - „Ji prašo šitos mergaitės, ją apkrikštys, ir ji bus katalikė, ir ją užaugins“. Tai žandarmo žodžius atsimenu: „*Gut, gut, gut... gut*“. Reiškia – gerai?! „*Gut, gut, gut*“ – nu?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Ale ji (Bortkè) atsakè: „Onute,” - sako, - „, dèkoju tau už gerą širdį... Žūsiu aš, ir žus mano vaikas”. Ir [juos] nuvarè...

Alicija Žukauskaitè: Tai pirmiausia nuvarè vyrus?..

Ona Naujūniènè: Vyrus nuvarè, paskui moteris nuvarè.

Aliicija Žukauskaitè: ... ir... Gerai - „nuvarè vyrus”. Nuvarè tie atėjūnai, tie tokie, tie su uniformom ar?..

Ona Naujūniènè: Su uniformom buvo...

Alicija Žukauskaitè: ...ar žandarai?

Ona Naujūniènè: ... o tenai, kur stovėjo, kulkosvaidžiai, juos tik suvarè... jie sulipo duobèn... ir su kastuvais... ir iš visų pusių - plykst!.. ir sudegino (sušaudè).

Alicija Žukauskaitè: Ar jūs girdėjot tuos šūvius?

Ona Najūniènè: Ojei! - gal, nu, gal [už] kokio pusanthro kilometro nuo Varènos – kaip tai negirdėjom kulkosvaidžių šūvių?! Girdėjom viską.

Alicija Žukauskaitè: Tai jūs girdėjot, kaip vyrus šaudè, taip?

Ona Naujūniènè: Šaudè vyrus ir moteris.

Alicija Žukauskaitè: Kai vyrus šaudè, ar moteris dar buvo sinagogoj?..

Ona Naujūniènè: Buvo dar *škaloj*, *škaloj* buvo dar. Vyrus pirma išvarè, o paskui moteris išvarè.

Alicija Žukauskaitè: O kai moteris išvarè, vèl pasigirdo šūviai? Jūs vèl girdėjot šūvius, kai moteris šaudè?

Ona Naujūniènè: O tai kaip?! Viską girdėjom. Dar èjo kiti, plèšè – ai!..

Alicija Žukauskaitè: Ką plèšè?

Ona Naujūniènè: Nu, nešè žydų turtus.

Alicija Žukauskaitè: Gyventojai?

Ona Naujūniènè: Ten visko buvo... Man nereikia nieko.

Alicija Žukauskaitè: Ar jūs matèt, kaip žmonès èjo, nešè žydų daiktus?

Ona Naujūniènè: Nugj, kodèl [nemačiau]? – maišais nešè.

Alicija Žukauskaitè: Gal pavardes žinot tų, kurie nešè?

Ona Naujūniènè: *Turteli*, tai kad ten, nu, *škalos* tai mes nelabai matèm toliau už pirkių (pirkia - troba/namas, dzūkiškai). O aš, kai tik moteris nuvarè, aš užsigrižau (apsigrižiau) ir parbègau namo!

Alicija Žukauskaitè: Tai jūs pati nematèt, kaip nešè žydų turtą - jūs pati?

Ona Naujūniènè: Matèm! Matèm. Dar, va, parsinešè moteris *paduška* (= pagalvè, dzūkiškai, iš rusų k. žodžio), šaukštą sidabrinį.

Alicija Žukauskaitè: O gal pavardes žinote tų, kurie prisimenat pavardes tų, kurie nešè?

Ona Najūniènè: Nu, tai, va, Pilypavičienè, jos dukrelè prieš trisdešimt metų mirè.

Alicija Žukauskaitè: Mhm. O dar kas?

Ona Naujūniènè: Nu, daugiau niekas, daugiau niekas.

Alicija Žukauskaitè: Tai jie tuos daiktus èmè iš sinagogos ar iš namų, žydų namų? Iš kur jie èmè tuos daiktus?

Ona Naujūniènè: Visi iš *škalos* èjo. Ir buvo ne vien tik Varènos žydai – Nedzingès ir Perlojos.

Alicija Žukauskaitè: Mhm, suprantu. Bet...

Ona Naujūniènè: Iš Perlojos tai ten nedaug buvo žydų, o iš Nedzingès tai buvo daugiau.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: O, sakykit, žydų daiktai – ar jie buvo sunešti į sinagogą? Žydai juos atsinešė į sinagogą, ar paliko namuose?

Ona Naujūnienė: Jei, *dukrele*, buvo atsinešę, tai tik turtą, tik turtą buvo atsinešę, tik turtą.

Alicija Žukauskaitė: Tai ta jūsų kaimynė, tą turtą kur nešė, ar ji nešė iš sinagogos, ar ji nešė iš namo?

Ona Naujūnienė: Iš žydų pirkios – buvo atdaros durys visur...

Alicija Žukauskaitė: Supratau.

Ona Naujūnienė: ... iš žydų. Ji paėmė *padušką* ir paėmė šaukštą sidabrinį, ir parsinešė. *Ale* paskui, nu, sako: „Ona, tikrai,“ - sako, - „aš jos nedėvėsiu (nesinaudosiu).“ Tai ji nunešė, va, lūgan (lūgas – drėgna įduba) ir įmetė vandenin. Sako: „Nenešiosiu, niekada aš ant kieno [kito] *paduškos* neguliu.“

Alicija Žukauskaitė: Tai negalėjo ji tos *paduškos* pasiimt?

Ona Naujūnienė: Ne. Dar, va, dukrelė sekė visur, šitie lūgai visur, o pirma (anksčiau) buvo vanduo visur – nunešė ir įkišo, aha. O daugiau? - daugiau, *lelija* (malonybinis kreipinys), tai ką tu, ką tu! – aš negalėjau, negalėjau, negalėjom visi pamiršti... Buvo kas ir laukuose mūsų kaimo, tai visi bėgo namo, kai išgirdo šūvius.

Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko maždaug tęsėsi tie šaudymai?

Ona Naujūnienė: Nu, *turte*, neilgai, gal kokias dvidešimt minučių juos šaudė. Ir liepė niekam, niekam neišlįst iš tos duobės. Niekas neišlindo, tik viena - kur ji pasislėpė ir kur ji buvo, ar ji kur iš apačios, ar kur? – tokia Kalmaniūtė Enkė, išlindo... Ir jau, va, dabar... nu, neseniai, dabar, va, *už šitos jau durnos Lietuvos*, ji parėjo! Ir jos mūre (mūriniam name) – raudonas mūras čia yra tokis (toks) Alytaus gatvėje – tai ji iš to mūro buvo. Ir ji parėjo, pas tą girininką pasiprašė, sako: „Būk geras – jau jų (kitų žydų) nėra, išmirė,“ - sako, - „būk geras, leisk mane in (i) *sklepą* (= rūsys, dzūkiškai, iš lenkiško žodžio *sklep* - parduotuvė) įeit“. Jis sako: „Eik, mano ten nieko nėra“. Tai ji įėjo - žinojo – plytukę išėmė, savo turtą paėmė ir paliko tą plytukę. Tai tada jis suprato, kad ji paėmė savo turtą. Auksą paėmė.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia atsitiko visai neseniai, aš taip suprantu, šitas dalykas?

Ona Naujūnienė: Nu, *turteli*, nu, kai užėjo Lietuva...

Alicija Žukauskaitė: Kai Lietuva Nepriklausoma pasidarė?

Ona Naujūnienė: Nu (taip)...

Alicija Žukauskaitė: Jūs šitą turit [galvoje]?

Ona Naujūnienė: Nu...

Alicija Žukauskaitė: Tai, reiškia, ji pabėgo – kaip: ji iš duobės pabėgo?

Ona Naujūnienė: Ir iš kur ji atėjo, kaip ji atėjo, aš nieko nežinau, iš kur ji atėjo. Ir vėl niekur nieko nesirodė nei vienas. Niekur! Niekur! Tik katras (kuris) buvo partizanuose (į partizanus) išėjęs, tai tik tas grįžo. Borščinas Kavolius grįžo, *ale* išvažiavo in Ameriką. Ir dar jo namas stovi Varėnoj prie kapinių. Ir ant jo kiemo (jo kieme), žmogus, kai nusipirko, pasistatė kryžių. Tai ir dar ten stovi tas namas. Va, šita Varėna stovi ant mano gimto kaimo žemės, šita Varėna, visa.

Alicija Žukauskaitė: O, sakykit, kas jiems iškasė duobes?

Ona Naujūnienė: Iškasė duobes patys, katrie (kurie) buvo apstoję. Tai o kas ten, *kiba* (= galgi) ten gili kasė? – negilias kasė.

Alicija Žukauskaitė: Aš suprantu. Bet kas, kokie žmonės kasė duobes?

Ona Naujūnienė: Mes gi nematėm, *lelija*, mes gi nematėm, miške gi ten mes nebuvom.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Alicija Žukauskaitė: O jūs žinojot, kad duobės yra iškastos?

Ona Naujūnienė: Aišku, žinojom, aišku, žinojom. Dar stovėjom ir kalbėjom, sakom: „Bet jaugi gatavos (paruoštos) duobės, kad juos (žydus) nuvarė?“ Nu, aišku, žinojom. Va, gal, nu, gal pusantro kilometro nuo Varėnos, daugiau – ne, in (i) Ežeriekus, in (link) kaimo Ežeriekai. Alicija Žukauskaitė: Ar jūs paskui buvote nuėjusi į tą vietą, kur šaudė, vėliau?

Ona Naujūnienė: Ne, mes negalėjom eiti. Ėjo žmonės, ėjo, *ale*... Ir dar žmonės grybauja, taigi mato. Mato... kur kaimynai visi guli... Ir jei dėl žydu... Tai – krautuvėn (nueini į krautuvę). Tai jis (žydas) neklausia, ar tu jam mokėsi, ar nemokėsi, sako, tu – katalikė, ir atneši. Jis užrašė [skolą], ir viskas. Jis - èè-è!.. *Ale*, kad aš jų (pinigų) turėjau, tai aš neėmiau *bargan* (skolon) *nigdy* (= niekada, lenkiškai). *Ba* (= nes, liaudiškai) visko stigo – ne taip, kaip dabar – *ba* visko stigo. Pinigai brangūs [buvo]. Litas buvo... Doleris buvo - 8 litai, [ne litai] zlotai, va, 8 zlotai buvo [1] doleris, o Lietuvoj - 10 [litų =] doleris vienas. O... doleris pamestas? – už purvyno!

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, prašau - vat, noriu vėl grįžti į tą laikotarpį – ar buvo varėniškių policininkų?

Ona Naujūnienė: Buvo daug, buvo. Buvo... ne, palauk!.. Nu – nedaug, *turteli*. Buvo Kumpa, Savickas... nu – visi (na, ir viskas), visi. O du Skliutai, du Skliutai tai buvo jau jie tokie, nu, šauliai ar kas jie buvo, tai jie kartu buvo, *ale* tik metė viską ir išvažiavo in Ameriką, Jonas ir Vincas, išvažiavo in Ameriką.

Alicija Žukauskaitė: Tai jie išvažiavo į Ameriką kada – kai karas pasibaigė, karo pabaigoj? Jie per karą čia buvo kaip policininkai?

Oa Naujūnienė: Nebuvo. Jie kaip žydus baigė, kaip po žydu jau mirties, po žydu, tai jie tuoj ir išvažiavo, *ba* visi žinojo, kad jie dalyvavo tenai. Tai metė viską ir išvažiavo in Ameriką.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia šitie broliai dalyvavo?

Ona Naujūnienė: Broliai, tikri broliai.

Alicija Žukauskaitė: O tie pirmieji, kur jūs paminėjot, jie irgi dalyvavo?

Ona Naujūnienė: Kas?

Alicija Žukauskaitė: Na, tie, pirmi du policininkai, – jie irgi dalyvavo?

Ona Naujūnienė: Nu, *turteli*, mes jų akimis savo nematėm, mes jų nematėm savo akimis.

Buvo Kumpa ir Savickas, dviese, o kiti – iš kaimų, visur buvo policija.

Alicija Žukauskaitė: O kas jums pasakojo?..

Ona Naujūnienė: Mano du *švogeriai* (= svainiai, šnekamoji k.) buvo!

Alicija Žukauskaitė: Kokios jų pavardės?

Ona Naujūnienė: Kieno?

Alicija Žukauskaitė: *Švogerių*.

Ona Naujūnienė: Mikelionis buvo iš Sarkajiedų net. O Bernatavičius buvo, buvo kalinys. Tai juos sumainė (sukeitė). Jie buvo Lenkijoj kalėjime, Lukiškėse, o Laniauskai buvo, du - Lietuvoj, Varniuose. Tai juos sumainė per šitą tiltą, sumainė: mano *švogerių* (= *švogeri*) nuvarė Lietuvon, o tuos (Laniauskus) parvarė tenai.

Alicija Žukauskaitė: Tai palaukit – o tie jūsų *švogeriai*, jie buvo toj policijoj?

Ona Naujūnienė: Buvo, kaimuose, buvo.

Alicija Žukauskaitė: O jie dalyvavo ten šaudant?

Ona Naujūnienė: Oi, ne! Ne, ne, ne, ne. Mūsų policija nedalyvavo! Buvo, aš jums kalbu, kad buvo tam [šaudymui] tyčia tokie surinkti visi.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Alicija Žukauskaitė: Mhm.

Ona Naujūnienė: Ne tik Varėnoj šaudė gi, šaudė gi visoj Lietuvoj.

Alicija Žukauskaitė: O kas jums pasakojo apie tuos brolius, kurie po to į Ameriką išvažiavo, kad jie dalyvavo, kas pasakojo?

Ona Naujūnienė: Kad mes žinojom, kad mes žinojom, va, taip, kaip kaimynai iš Antakalnio. Dalyvavo ir išvažiavo. *Bo* jie patys suprato jau, kad... Ir juos ... (?) kiti. Sako: „Jūs *mislijat* (= galvojat, dzūkiškai), jums čia bus dovanota (atleista)?“ Tai jie ir išvažiavo. Vienas *apsiženino* (= apsivedė, liaudiškai), Vincas *apsiženijo* su Aleškos Zose, o Jonas išvažiavo bernu [būdamas]. Ir išvažiavo.

Alicija Žukauskaitė: O ką žmonės?.. Ar žmonės sakė ką nors tiems, kurie dalyvavo, kurie šaudė, kurie varė?

Ona Naujūnienė: Ką jie, *dukrele*, sakys? Kokia drąsa buvo sakyti? Kokia drąsa?!

Alicija Žukauskaitė: O tiems kaimynams?

Ona Naujūnienė: Nieko niekas nesakė ir niekas nieko. Ir moteris kai nuvarė, ir jie negrižo! Ir mes jų niekas nematėm. Mašinosna (sulipo į mašinas) ir išvažiavo. Mes jau jų nematėm.

Alicija Žukauskaitė: Kada vyrus varė iš sinagogos, ar tai buvo rytas, ar tai buvo diena, ar buvo vakaras – kas tai buvo?

Ona Naujūnienė: Ne vakaras, gal buvo kokia vienuolikta valanda, gal kokia vienuolikta valanda buvo.

Alicija Žukauskaitė: O duobės kada buvo iškastos?

Ona Naujūnienė: Nu, nežinau, kada buvo iškastos, tik žinojom, kad buvo iškastos, *ba* iš Ežeriekų žmogus atėjo ir sako: „Nugi, sukasta, - sako, - kanalai. *Ale* kam juos sukasė?“

Keliomis dienomis ten padarė vietą prieš. Sako: „Iškasta kokie kanalai, didžiausi kanalai – *ale* kam?“ – sako. Dar mes nieko nežinojom.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia buvo prieš kelias dienas?

Ona Naujūnienė: Prieš kelias dienas ten buvo pagaminta (iškasta). Netoli, prie Ežeriekų kelio - aš nebuvau toj vietoj.

Alicija Žukauskaitė: O, sakykit, ar kunigas ką nors sakė bažnyčioj per pamokslą ar šiaip?

Ona Naujūnienė: Ai, nieko nesakė, *dukra*, nieko nesakė. Tik aš mačiau kunigą su *žandantūru* (= *žandarmu*), stovint, vat, ant laiptų, ant žydų laiptų, va - dar ir dar tas namelis stovi, va, čiagi ant kalno, už tilto, stovi – tai jie abudu stovėjo ant laiptų. Aha...

Alicija Žukauskaitė: O kas atsitiko su kitu žydų turtu? Nu, va, jūs matėt, kad ten *paduška*, šaukštą nusinešė. O bet su kitu žydų turtu kas atsitiko?

Ona Naujūnienė: Nu, *turte*, nu, ką mes galim žinot? Mes ten nebuvom, mums ten nerūpėjo niekas, mums ten nerūpėjo niekas! Ką? – ten mes eisim ir ten klausinėsime? Nereikia mums šito.

Alicija Žukauskaitė: O kas tose dviejose gatvėse apsigyveno? Ar apsigyveno žmonės žydų namuose?

Ona Naujūnienė: Nu, *turteli*, ir dar [dabar] daug gyvena žmonių! Apsigyveno, va. *Ale* buvo tokie nedideli nameliai, o dabar jau pristatė gi didžiulius.

Alicija Žukauskaitė: Tai aš suprantu ...

Ona Naujūnienė: Nu. Tai tuos mažiukus visus nugriovė.

Alicija Žukauskaitė: Aš suprantu, bet, vat, tada, po to, kai nebeliko žydų, kas?..

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ona Naujūnienė: Dar gyvena Kamarausko Juozo... Kamarauskas gyvena, Bronia Bundziaus gyvena ir gyvena, žydų krautuvėj, va, namuose, ir gyvena, vat - Kalmanienės namai ir paskui Jaršansko namai dar yra – ir visi žmonės gyvena.

Alicija Žukauskaitė: Tai taip...

Ona Naujūnienė: Ir šitas Divyžis gyvena, ir šita Bronia, mano pusbrolio žmona, Kazilionio.

Alicija Žukauskaitė: Bet jūs man pasakykit - tada, per karą, kai tik sušaudė žydus, iš kur žmonės atėjo į tuos žydų namus, iš kur atsikraustė?

Ona Naujūnienė: Kaimynai!

Alicija Žukauskaitė: Kaimynai?

Ona Naujūnienė: Kaimynai. O dar šitam Kalmanienės tam mūre – raudonas mūras, didžiulis, va, kaip in mūs (link mūsų) eini, tai Alytaus gatvėj gi po tiesiai, didžiulis mūras – nu, tai ten – girininkija.

Alicija Žukauskaitė: Tai kaimynai – iš Varėnos?

Ona Naujūnienė: Kaimynai - iš Varėnos, *ba* buvo kaimynai, kaimynai! – tai ko jiems bijot eit?

Alicija Žukauskaitė: Tai jieėjo dėl to, kad ten geresni namai buvo, ar dėl ko jieėjo?

Ona Naujūnienė: Nu, nežinau, *dukrele*, nežinau, nežinau. Aš čia atėjau šituose namuose (į šiuos namus) ir pamirsiu (numirsiu) šituose namuose. Ir nežinau, dėl ko jieėjo ir kaip jieėjo. Tik žinau, dar daug gyvena, daug varėnių (= varėniškių) dar gyvena žydų namuose.

Alicija Žukauskaitė: Na, tai galim tęsti.

Ona Naujūnienė: Nu. Jis atėjo...

Alicija Žukauskaitė: Kas atėjo?

Ona Naujūnienė: ... ir sako: „Juliau, kinkyk arklių“.

Alicija Žukauskaitė: Kas atėjo? – klausiu.

Ona Naujūnienė: Leonavičius Petras.

Alicija Žukauskaitė: Kas jis toks buvo?

Ona Naujūnienė: Policininkas. Iš Antros Varėnos, iš Antros Varėnos.

Alicija Žukauskaitė: O Julius – tai čia kas, jūsų vyras?

Ona Naujūnienė: Mano Julius, vyras. Sako: „Juliau, kinkyk arklių,“ - *ba* jis mano pusbrolis buvo - nu, ir sako, - „važiuos visa *mitrauka*. Visa *mitrauka* važiuos in Alytų.“ Nu, ir jie nuvažiavo. Juos atvarė visus *peškom* (= pėsčiomis, rusiškai) su *čemodanais* (= lagaminais, dzūkiškai, iš rusų k.), ir sudėjo visi [*čemodanus*]. O tai katras (kurį), mano vyras, jaugi Julius, vežė žydą, tai jis mums buvo kaip tikras brolis, kaip tikras brolis! – Šlioma, vardu Šlioma. Tai jo seseris (sesuo) sūnus, du sūnus Borščino, *kavojo* (slėpė). Tai jis (Julius) juos visus tris (Šliomą ir du Borščino sūnus) vežė. Ir jis visaip važiuodamas jam, tam žydui, sakė... Va, šitie žydukai tai buvo, turėjo vienas ar dvidešimt metų, o kitas tik aštuoniolikos metų buvo. Tai jis, va, anoj žemėj gyveno, tai jis man buvo kaip tikras brolis, tas Borščinas. Nu, tai jis (Julius) tada visaip sakė jam, visaip, visaip: „Šlioma, tai bėk, bėk, Šlioma“. - „Nu, Juliau, kam aš bėgsiu? - nes mus veža Alytun darban. Juliau,“ – sako, - „nu, ko tu ant manęs rėki?“ Jei aš, [jei] aš būtau (būčiau) vis tiek pasakius, ir jis būtų išbėgęs miškan! Jis (Julius) – be ginklo, ir būt (būtų) sakęs: „Ką aš padarysiu? Paėmė ir nuėjo miškan (pabėgo žydas miškan)“. Ir nebėgo (Šlioma)!.. Jie (vežėjai) pasižadėjo, sako: „Mes toliau nevešim, tik in Daugus“. Ir in Daugus nuvežė, ir pasaže išlaipino juos visus. O policija nuėjo kitos

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

padvados (= vežimas su arkliu, tarmiškai) ieškot Dauguose. Nu, ir niekas jų nesaugojo, niekas nesaugojo!

Alicija Žukauskaitė: Aha...

Ona Naujūnienė: Jiems sekėsi (būtų pavykę) visiems pabėgt!.. O jis tada, tas Šlioma, kemša tabaką *liulikutėn* (= į tūtelę, tarmiškai). O mano Julius sako: „Šlioma,“ – sako, - „palik man šitą *liulikutę* ant atminties (atminčiai). Palik,“ – sako. „Nu, Juliau, ko tu taip, – sako, - kalbi? Ant kokios atminties?! Aš, - sako, - sugrįšiu - mane veža darban“. Ojei!.. Aš jam būtau pasakius, kad veža in duobę... O jau ten duobės buvo pagamintos jiems visiems, turtuoliams. Ir kas nuvežė juos in tą duobę, liko jų (žydu) visas turtas vežimuose. Užtai tas mano pusbrolis (Leonavičius?)– jis (Šlioma?) buvo bagočiausias - ir jam (Juliui?) liepė jį (Šliomą?) vežt. *Ale* jis (Julius) prašė *liulikutės*, ir tos nedavė jįsai (jis, Šlioma). Sako: „Ką tu,“ - sako, - „Juliau, *matai ant mani* (= galvoji apie mane, tarmiškas posakis), kad tu šitokius man žodžius sakai?“

Alicija Žukauskaitė: Dabar aš norėčiau patikslinti. Atvažiavo jūsų pusbrolis Leonavičius ir liepė jūsų vyriu Juliui kinkyti arklį ir vežti žydus, taip?

Ona Naujūnienė: Žydus. Trisdešimt *padvadų* išvežė – visas kaimas!

Alicija Žukauskaitė: Gerai. Iš kokio kaimo turėjo vežti tuos žydus?

Ona Naujūnienė: Iš Antros Varėnos.

Alicija Žukauskaitė: Iš Antros Varėnos?

Ona Naujūnienė: Nu! Čia Pirma Varėna buvo ta Varėna, o ten buvo tik stotis, užtai mes ir sakom, kad ji - Stotis – mes pripratę taip.

Alicija Žukauskaitė: Žodžiu, čia iš tos, taip vadinamos, Stoties šitie žydai?

Ona Naujūnienė: Taip, vežė juos nuo Stoties, vežė, *turte*, vežė ir visus juos atvarė su *čėmodanais peškom* – nu, kas tie keturi kilometrai? Atvarė ir tada...

Alicija Žukauskaitė: Supratau.

Ona Naujūnienė: Nu.

Alicija Žukauskaitė: Tai tie žydai buvo varėniškiai ar iš kitų vietų?

Ona Naujūnienė: Antros Varėnos *bogatyrius* visas (= visa turtuomenė, iš rusiško ž. *bogatyj* – turtingas).

Alicija Žukauskaitė: Ai, tai čia buvo...

Ona Naujūnienė: Gal penkiasdešimt žydu buvo.

Alicija Žukauskaitė: ... turtingiausi Antros Varėnos žydai buvo?

Ona Naujūnienė: Turtingiausi Antros Varėnos.

Alicija Žukauskaitė: Ar tai įvyko prieš tą sušaudymą, kurį jūs girdėjote?..

Ona Naujūnienė: Oi, dar, *turte*, ne tuoj...

Alicija Žukauskaitė: ... ar po to?

Ona Naujūnienė: ... gal dar už kokio mėnesio šaudė, [po to], kad (kai) juos varė, kad (kai) juos nuvežė.

Alicija Žukauskaitė: Tai gerai – šaudė vėliau, po to šaudė, kai su tom *padvadom* važiavo? Iš pradžių važiavo su *padvadom*...

Ona Naujūnienė: Šaudė paskui...

Alicija Žukauskaitė: Paskui?

Ona Naujūnienė: ... o juos pirma nuvežė, ir, va, ant plento, šito paties (šituo plentu), va, plento – čia tilto nebuvo, čia pas mus tik plentas buvo...

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Ai, tai taip išeitų, kad prieš mėnesį, prieš visus sušaudant, surinko pačius turtingiausius žydus, susodino į *padvadas* ir išvežė į Daugus...

Ona Naujūnienė: ... ir nuvežė duobėsna (į duobes/prie duobių) tiesiai į Alytų. Prieš Alytų juos kur (kažkur prie Alytaus) sušaudė. Ir jis (Julius) prašė visu keliu: „Šlioma, bėk, bėk,“ – sako, - „su Borščinukais bėk!“ - „Kam,“ - sako, - „Juliau? Mes kelias dienas,“ – sako, - „padirbsim ir grįšim.“ Va, kokia jo kalba! Jis (Julius) tos *liulikutės* prašė, tai jam nedavė...

Alicija Žukauskaitė: O tas Petras Leonavičius, va, jūs sakot, „jis buvo *bagočiausias*“. O jūs matėt, kad jis yra *bagočiausias*?

Ona Naujūnienė: *Turteli*, nežinojom. Jis mums buvo kaip brolis, tas Šlioma.

Alicija Žukauskaitė: Ne, ne, ne... Aš kalbu apie Le-o-na-vi-čių.

Ona Naujūnienė: Leonavičius buvo...

Alicija Žukauskaitė: Sakot - „*bagočiausias*“.

Ona Naujūnienė: Ne, jis nebuvo *bagočiausias*! Šitas žydas buvo *bagočiausias*.

Alicija Žukauskaitė: Aa-a!..

Ona Naujūnienė: Jis nebuvo, Leonavičius, *bagočiausias*. Policijoje tarnavo, tai jis... Dabar aš nežinau, ar jau nors vienas vaikas (jo) gyvas, ar ne, ir... ir... Jis mums pasakė, jis pasakė: „Juliau,“ - sako, - „ir sesute,“ - sako, - „jie visi važiuoja in duobz“, - o! Ir išėjo – kitus žmones varė. Va, Miškinis Tamošius čia gyveno, dar Bildegos gyveno... Ir per visą kaimą perėjo, ne vienas – sakė, dešimt policininkų buvo. Ir nuvarė jie...

Alicija Žukauskaitė: O ką žmonės kalbėjo, kas tuos jų *čėmodanus* pasiėmė?

Ona Naujūnienė: O ką mes žinom? Daugiškiai juos nuvežė, juos Daugų jau žmonės nuvežė in duobes.

Alicija Žukauskaitė: Daugų? Kitos *padvados*?

Ona Naujūnienė: Daugų žmonės, o jie (Varėnos vežėjai) atsigrižo (apsigrežė) ir parvažiavo visi namo. Parvažiavo, ir nieko nežinojo, nieko nežinojom, tikrai, ir kiti, niekas, nežinojo, tik mano Julius pasakė vienam, va, *ba* mes gyvenom kaip broliai, kaip broliai ir seserys su Miškiniu Tamošium. Mes gyvenom kaip broliai. „Tai,“ - sako, - „Tamošiau, juos visus veža in duobę“. O daugiau niekas nežinojo. Ir dar nežinojo niekas – visi išmirė, ir niekas nežinojo. O mes tik žinojom, kad juos nuvežė, ir nei vienas, nei vienas negrižo. Kaip man *škada* (= gaila, tarmiškai) tų jaunų bernaičių, Borščinukų – oi! – tokie buvo gražūs, tokie buvo mandagūs, tokie - oi... O tėvas buvo partizanuose. *Ale* kaip grižo, tai atėjo, sako: „Onute, man čia vietos jau nėra (nėra), važiuoju Amerikon“. Ir išvažiavo Amerikon, tėvas, kada parėjo iš miško. Aha. O kiti visi duobėn nuėjo... Ir nėra, ir dar, va, pas mus, *dukrele*, niekur aplinkui jokio žydo nėra. Niekur, niekur! Visus iššaudė, visus iššaudė. Ir iš Antros Varėnos buvo tokių žydu! Buvo Leo Šolunkė (?) su visa šeima išėjęs, buvo in Eišiškes kur (kažkur) išėjęs, išsislapstė (slapstėsi). Ir, va, tą paskutinę dieną, tą paskutinę dieną atėjo ir sušaudė... Jie neparėjo nei vienas, nei sūnai (sūnūs), nei nieko... Ir tas ant mano žemės sėdėjo, tas žmogus (Šlioma) – dar jo name – restoranas, va, namuose (jo name)... Sakau: „Šlioma, *ale*,“ - sakau, - „girdėt, kad užeis,“ - sakau, - „vokiečiai“. - „Onute,“ - sako, - „sese,“ - sako, - „pas mane kryželis yra pagamintas, pastatysiu ant gonkų kryželių“...

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs sakėt, kad jūs matėt, kad atvarė žydus...

Ona Naujūnienė: Oi, viešpatie! Nu, kodėl mes nematėm?! Aš tau aiškinu jau kelintas kartas (kelintą kartą)! Atvarė – kas čia? – 4 km iš Antros Varėnos atvarė visus pulku, atvarė ir išdalino visiems – ant *padvady* liepė važiuot, ir nuvažiavo!

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie buvo su daiktais?
Ona Naujūnienė: Su daiktais, su *čėmodanais* didžiuliais! Jie vežėsi ir maistą, ir turtą vežėsi.
Alicija Žukauskaitė: Ir jūs matėt, kaip jie įlipo?..
Ona Naujūnienė: Nu, tai kol (kodėl) ne?! Va! Mano Julius išvažiavo iš kiemo. Šlioma, vaikai gi, Šlioma su vaikais, atsisėdo gi, ir nuvažiavo.
Alicija Žukauskaitė: O kitus vežimus irgi matėt?
Ona Naujūnienė: Nugį, visus matėm.
Alicija Žukauskaitė: Kiek jų buvo maždaug?
Ona Naujūnienė: Nu, kokių penkiasdešimt žmonių, žydų.
Alicija Žukauskaitė: Tai jie buvo kažkokie kitokie? Jie ypatingi buvo? Kodėl?..
Ona Naujūnienė: Turėjo tokie visi krautuves, buvo *bagoti* žydai, buvo *bagoti* žydai, ir visus išvarė, ir visus išvarė, ir kur (kurie) buvo stipriausi, kur buvo tokie drūčiausi – ir visus išvarė.
Alicija Žukauskaitė: Kas?..
Ona Naujūnienė: Matėm, kaip atvarė visus, visus! Aš jums aiškinu, kad ... (?) buvo tik pas mus. O mūsų kaimas buvo tankus, ir visi matėm, ir mes nežinojom, kur juos varo. Paskui pamatėm, kad - tiesiai in *škalq*. Ir suvarė, ir suvarė, ir suvarė.
Alicija Žukauskaitė: Pala, pala, pala (palaukite) – mes dabar kalbam apie tuos turtingus žydus, kuriuos vežė. Juos atvarė į jūsų kaimą tam, kad žmonės su vežimais juos išvežtų, teisingai?
Ona Naujūnienė: Kad juos išvežtų. Ir visus išvežė.
Alicija Žukauskaitė: Klausimas yra - kas juos atvarė į jūsų kaimą?
Ona Naujūnienė: Nu, Dieve, kelis kartus sakiau, kad - policija! Policija, policija atvarė, ginkluota policija!
Alicija Žukauskaitė: Ir ten buvo tam tarpe ir Leonavičius?
Ona Naujūnienė: Leonavičius, ir tiesiai in mane (pas mus) atėjo pirkion. Sako: „Juliau, važiuosit, in (į) Alytų vešit žydus“. Jie ant kalno, ana (antai), stovėjo prie kareivinių – ten lenkų kareivinės dar stovėjo. Dar namas - tik pastatytas, o ten kareivinės stovėjo. Ir sako [Julius]: „Eik tu,“ – sako, - „Petrai, kur“ – sako, - „aš vešiu?“ – sako. „Man reikia važiuot,“ – sako, - „laukan, *ale*,“ - sako, - „ne aš vešiu (aš nevešiu)“. Sako [Petras]: „Juliau – be jokių kalbų! Veš visas kaimas“. Pakriko policija po kaimus ir visiems įsakė, kad kinkyt arklius, *ba* vešit žydus. Ir nuvežė.
Alicija Žukauskaitė: Į Alytų?
Ona Naujūnienė: In Daugus jie tik nuvežė. Davažiavo (privažiavo) Daugų ežerą, ir liepė išlipt. Policija nuėjo kitą *padvadq* samdyt Dauguosna (į Daugus). O jie (žydai) visi išlipo, jie (vežėjai), apsukę arklius – namo.
Alicija Žukauskaitė: O tas Leonavičius, kai sakė, kad žydus veš į duobes, tai jis sakė tada ar vėliau?
Ona Naujūnienė: Toj sekundėj jis sakė, kaip atėjo pirkion in mani (pas mus), ir sakė! Ir sakė, sako: „Juliau,“ – sako, - „švogeriau (= švoger),“ – man jis (Leonavičius) buvo pusbrolis. Sako: „Jie visi eis in duobę,“ – va, kaip jis pasakė. Sako (Julius): „Mes daugiau nevešim, tiktai in Daugus“. Visi sušuko: „Nevešim toliau, tik – in Daugus!“ *Bo* jau jie (policininkai) buvo pasakę, kad vešim į Alytų. Tai sako (vežėjai), „mes daugiau nevešim, tik in Daugus“. Ir nuvežė tik in Daugus visas kaimas. Nuvežė in Daugus ir liepė išlipt. O nuėjo policija kitų *padvadu* ieškot Dauguosna. Ir mes jau ten nematėm, ir nebuyom, kokiu laiku juos išvežė iš

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

ten. Jiems sekėsi (būtų pasisekė) visiems miškan pabėgt, *ale* kad nei vienas nebėgo. Jei mano Julius prašė gražiausiais žodžiais: „Šlioma, bėk, su vaikais bėk, bėk!” - „Ko tu, ko tu Juliau, nori? Už kelių dienų aš grįšiu, Juliau”. Tai, va, kaip grįžo! Aš būtau (būčiau) tiesiai pasakius: „Šlioma, veža duobėn,“ – ir viskas. „Bėk!“ Gal būtų paklausęs? *Ale* kad iš visų visus paėmė – kiek lietuvių žuvo miškuose?!.. Kiek tūkstančių?.. visur... Ir mano tikros sesers sūnus [žuvo], ir mano tikras pusbrolis nušovė, tikras pusbrolis – Valickų Stasį...

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.